

LODE VAN OTRIVE

PHILIPPE ROBERT

1. INTRODUCCIÓ

Per a facilitar l'accés als informes nacionals, oferirem prèviament aquesta visió general. També aprofitarem per a fer-ne una lectura transversal amb l'ajuda dels debats que van sorgir en les reunions del seminari realitzat amb els seus autors. Començarem per buscar la influència del context polític i social. Tot seguit analitzarem els dispositius de recerca, per a arribar al mateix centre d'aquesta imatge, a l'inventari de les investigacions. Finalment, malgrat les dificultats i les incerteses, intentarem avaluar la valoració dels resultats, és a dir, la seva influència, la seva utilització i el seu impacte.

2. LA INFLUÈNCIA DEL CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

En el balanç dedicat a la dècada dels vuitanta distingíem tres exemples: els països en els quals aquest àmbit de recerca manifestava a curt termini una gran sensibilitat a les inflexions i als estímuls del context, els països on alguns grans establiments científics atenuaven aquesta influència i garantien una certa continuïtat en l'activitat científica, i els països que combinaven una gran imposició del context sociopolític i una deficiente tradició de recerca empírica. Al llarg de la dècada dels noranta, almenys en els seus primers vuit anys, ha estat més difícil resumir el pes del context polític i social en el desenvolupament d'un sector de recerca notablement ampliat per ell mateix. Aquesta relació sembla més complexa i els exemples es multipliquen.

No cal dir que a la República Federal d'Alemanya l'esdeveniment essencial ha estat la reunificació, una ocasió per a sotmetre les teories de la modernització i de la transició social a la prova de moltes investigacions sobre la delinqüència (la victimització, la inseguretat, la delinqüència racista, el crim organitzat...) en els cinc

nous *länder* procedents de l'antiga RDA. Això no vol dir, però, que sigui fàcil mesurar l'impacte d'aquesta onada de treballs científics. En un context com aquest, els patrocinadors administratius, els de la federació i els dels Estats, ocupen un lloc important en el finançament de la recerca, en la qual, a més de l'Institut Alemany d'Investigació (DFG), també intervenen fundacions privades. I malgrat la magnitud de l'esdeveniment que suposa la reunificació, també constatem una continuïtat de la recerca, segurament gràcies al paper d'algunes grans institucions científiques, sobretot l'Institut Max-Planck.

La recerca austríaca es concentra en quatre instituts criminològics, amb doble tutela administrativa i científica. Són paradigmàtics els vincles que mantenen amb els ministeris vienesos l'Institut d'Investigació de Conflictes (d'orientació més aviat políticològica) i l'Institut de Sociologia Jurídica i Criminal (més aviat sociològica). Com a conseqüència, els patrocinadors administratius són essencialment els departaments de policia i de justícia; a més, les diferents investigacions sobre el funcionament policial sembla que estan molt valorades en la formació professional. D'altra banda, es denuncien la disminució dels finançaments de tipus acadèmic i la fragmentació i la brevetat dels projectes. L'obertura de les fronteres a l'Est no ha deixat d'influir en els temes de recerca (prevenció, policia, mediació, migracions, racisme, xenofòbia...).

A Bèlgica, el canvi de majoria i el qüestionament de la policia i la justícia, així com tota una sèrie d'escàndols, han generat un context favorable per a la proliferació dels projectes científics: alguns han seguit la petja del període anterior (policia, justícia juvenil, victimització, inseguretat, sistema penitenciari...) i uns altres s'han configurat com a nous projectes (privatització de les funcions policials, «policia grisa», circuits alternatius en l'administració de la justícia o prevenció...). Encara que no sembla que les investigacions hagin influït gaire en unes reformes molt polititzades (les de la policia i la justícia), en canvi han pogut tenir un pes més important en matèries menys controvertides (drets dels detinguts, justícia de menors, privatització de les tasques policials). S'observa menys rellevància en els finançaments purament universitaris i en els del Fons Nacional de Recerca Científica (FNRS), al costat d'un augment de la influència del Secretariat de Política Científica, un servei del primer ministre —per a programes de llarga durada— i dels ministeris federals de Justícia i d'Interior, així com dels executius federats. Com a conseqüència, s'aprecia la intrusió d'oficines privades d'estudis, sobretot en matèria d'avaluació.

A Espanya, tant els processos legislatius i institucionals vinculats a la consolidació de la democràcia com el terrorisme i la crisi de l'Estat de benestar, juntament amb l'atenció a les dinàmiques europees, han proporcionat —a més d'una intensa producció retòrica de caire jurídic— temes per a una recerca que encara és força dispersa (policia, victimització, terrorisme, emigrants, drogues...): el desenvolupament dels centres, si s'escau, és bastant lent, amb una institucionalització universitària de la criminologia i de les iniciatives de divulgació, sobretot pel que fa a noves revistes. Només la Comunitat Autònoma catalana i la ciutat de Barcelona consten com a patrocinadors administratius significatius, i el finançament acadèmic sembla molt escàs.

Sembla que la recerca francesa es caracteritza per una certa dispersió i un dèficit de la producció científica respecte a les necessitats de coneixements. Els

patrocinadors administratius —sobretot l'Institut d'Estudis Superiors de Seguretat Interior (IHESI) al Ministeri d'Interior— tenen, però, un paper important en la determinació dels temes a través dels seus finançaments. Tanmateix, el Centre Nacional de Recerca Científica (CNRS) té una posició essencial: la seva existència afavoreix una certa continuïtat de la inversió científica i una evolució progressiva dels temes (inseguretat, prevenció, suburbis amb dificultats, policia, conductes delictives...). S'observa el pes d'una divulgació científica d'àmplia difusió —en especial *Questions Pénales/ Penal Issues*, el butlletí informatiu del Centre d'Investigacions Sociològiques sobre el Dret i les Institucions Penals (CESDIP), i *Les Cahiers de la Sécurité Intérieure*, la revista informativa de l'IHESI.

El context italià, marcat per greus crisis polítiques (corrupció, crim organitzat...) i grans canvis institucionals i legislatius, ha suscitat una abundant producció retòrica sobre el lloc del dret i dels fonaments, la seva elaboració i les seves reformes. Naturalment, també ha influït en la recerca, per bé que encara és molt fragmentària. El finançament pròpiament universitari perd espai i els patrocinadors administratius només apareixen en l'àmbit regional o local, que és on es pot observar l'impacte de les investigacions empíriques. La majoria de vegades sembla que el món acadèmic planteja qüestions crítiques que no obtenen resposta política però que enriqueixen el debat públic.

Si la situació holandesa anterior feia l'efecte d'una gran articulació entre gestió política i recerca, ara se suggereix més aviat la idea d'una separació amb l'arribada d'una nova coalició liberal socialista que se centra a fer una transformació liberal i gerencial de l'Estat de benestar i en la responsabilització de la societat civil. Tanmateix, el pes dels patrocinadors administratius (i de les fundacions privades) més aviat ha augmentat en el finançament de la recerca, al contrari dels crèdits purament acadèmics. Aparentment, el Centre d'Investigacions del Ministeri de Justícia, el WODC, ha tornat a centrar-se en les seves investigacions i ja no intervé en la ratificació dels treballs científics externs. S'observa una tendència a l'especialització dels diversos centres universitaris, a un cert aïllament dels investigadors, a una fragmentació del camp i a la irrupció d'oficines privades d'estudis. L'antiga divisió entre criminologia acadèmica i criminologia administrativa ja no té pràcticament sentit. En general, però, la producció científica s'ha incrementat considerablement, fins al punt de parlar d'un boom (violència, crim organitzat, prevenció, etnicitat, victimologia). Enlloc no s'han fet tants estudis de viabilitat, sobretot en l'àmbit local.

La modernització i els problemes inherents al seu procés, així com una gran atenció a les realitzacions dels altres països europeus, susciten una ferma voluntat de saber científic afavorida pel nou govern (socialista) portuguès. Així, aquesta situació d'oferta científica deficitària afavoreix —juntament amb una àmplia producció de dissertacions jurídiques— el desenvolupament de centres de recerca que gaudeixen d'un gran suport i una certa audiència entre els òrgans decisoris polítics i administratius. No obstant això, només el Ministeri de Justícia apareix encara com a patrocinador significatiu, mentre que els finançaments purament acadèmics semblen escassos. Aparentment s'està formant un camp estable de recerca entorn de temes com la droga, la inseguretat, la victimització, el sistema penitenciari...

En molts dels seus trets, la situació britànica recorda curiosament el cas holandès: un allunyament entre gestió política i producció científica; un replegament del centre de recerca ministerial (el del Home Office) sobre els seus treballs per a abandonar la funció de distribució de crèdits; un esgotament de les fonts acadèmiques i un augment de la influència dels patrocinadors administratius, nacionals i locals (tot i que també de socis capitalistes privats); un paper creixent de les oficines d'estudi privades... i, amb tot, una gran continuïtat de la recerca (la política penal i la seva gestió, alternatives a la reclusió, privatització, gestió dels disturbis, col·laboració entre entitats locals a propòsit de la prevenció i de la desjudicialització...) i un desenvolupament quantitatiu segur, encara que amb molts treballs a curt termini i investigadors aïllats. Si bé els científics han estat exclosos de les opcions polítiques, sembla que s'han guanyat una audiència de grups de pressió, periodistes i intel·lectuals *freelance*. El que els reserva el nou govern laborista encara és incert.

A Suïssa el context sembla notablement estable. Sembla que els patrocinadors acadèmics, sobretot el Fons Nacional de Recerca Científica, ocupen un lloc preeminent; al costat seu s'observen també finançaments procedents de fundacions o d'administracions, sobretot cantonals. La intrusió d'oficines privades d'estudis és un fenomen relativament nou. La recerca apareix molt vinculada a la iniciativa legislativa (sobretot per l'efecte de les clàusules d'avaluació) i els autors dels informes consideren que compleix un paper coherent (per exemple, en matèria de política de drogues); com a contrapartida, aquest acoblament positiu en l'agenda política pot posar fre als esforços d'anticipació.

Encara que és possible aventurar algunes observacions de conjunt, la conjuntura política o socioeconòmica té una posició important en el control de la recerca, tant directament —pel joc dels finançaments— com indirectament —pels canvis dels centres d'interès—, sovint per modificacions estructurals. Finalment, aquest camp només té una autonomia molt deficient i, generalment, doncs, l'interès per l'acumulació de coneixements està poc estès. A més, la qualitat dels resultats se'n ressent, malgrat una inflació general del nombre de treballs. Tanmateix, la presència de grans establiments científics o l'existència de centres de recerca especialitzats atenuen lleugerament, en alguns països, els excessos d'aquest control tan directe i ofereixen a aquest camp un mínim d'autonomia científica.

3. ELS DISPOSITIUS DE RECERCA

Quant als patrocinadors, encara que en alguns països s'esmenten les fundacions, en total només ocupen un espai limitat en aquest camp. D'altra banda, s'observa una feblesa bastant generalitzada en les capacitats purament acadèmiques de finançament de la recerca. Finalment, tant la Comissió Europea com l'European Science Foundation intervenen poc en aquest camp i, si ho fan, és per a finançar estudis, més que no pas veritables investigacions. A més, els seus beneficiaris es distribueixen d'una manera molt irregular. Per tant, els qui ocupen més espai són els patrocinadors administratius, i no solament els ministeris nacionals o federals,

sinó cada vegada més els Estats federats, les regions o els municipis. Amb aquesta situació es comprèn el desenvolupament quantitatiu dels treballs, la seva gran dispersió i l'escassa capacitat d'aquest camp per a generar un veritable cicle d'acumulació de coneixements.

Tanmateix, els grans establiments científics, si n'hi ha, poden atenuar aquesta característica: si bé sembla que el DFG i l'FNRS belga han intervingut menys en aquest àmbit de recerca durant el període examinat, l'FNRS suís, el CNRS francès i l'Institut Max-Planck han tingut un paper molt important, encara que de maneres diferents. El primer, sobretot, ha estat cabdal mitjançant licitació, i els segons, més aviat mitjançant la gestió directa de centres i del seu personal.

Quant als productors, convé destacar l'existència en alguns països de centres especialitzats importants o relativament importants, l'estatus dels quals varia des d'un vincle purament administratiu (el WODC holandès o la unitat de recerca britànica del Home Office) fins a una tutela purament acadèmica (el Max-Planck), passant per un doble vincle administratiu i científic (Institut de Sociologia Jurídica i Criminal, Institut d'Investigació de Conflictes, el CESDIP francès...). Encara que la majoria de vegades —aquest tret es va ampliant— només representen una part minoritària de la producció científica, si més no introdueixen una certa continuïtat en les orientacions de recerca, un interès per la capitalització de coneixements i una professionalització, més o menys forçada, del personal de recerca; d'alguna manera, i almenys en part, són els «gossos guardians» del patrimoni de recerca en aquest àmbit. En alguns casos, també poden afavorir el desenvolupament d'una relativa coordinació entre investigadors, moltes vegades força aïllats.

Un dels trets certament notables del període examinat és la multiplicació de treballs universitaris, sovint tesis doctorals, procedents d'un nombre cada vegada més gran de disciplines de ciències socials. Aquest augment global, realment impressionant, s'aprecia en tots els països però no implica ni de bon tros una producció continuada i regular en totes les universitats i en totes les disciplines. Per contra, s'observa un gran nombre de projectes de curta durada, sense continuació (*one shot*), així com la fragmentació del camp i, sovint, un cert aïllament dels investigadors. En general, la creació de xarxes interdisciplinàries o multidisciplinàries brilla per la seva absència.

Finalment, en diversos països que ja tenen una antiga tradició de recerca empírica s'aprecia l'entrada en el mercat d'oficines privades d'estudis particularment actives pel que fa als estudis de viabilitat o de recerca avaluativa.

4. L'INVENTARI DELS TEMES DE RECERCA

4.1 La producció de les normes penals

Durant els anys vuitanta l'estudi empíric sobre per què —i sobretot com— apareixia i era modificada o derogada una llei semblava, si més no en alguns països, un tema força desenvolupat, però mai no s'ha aconseguit cobrir sistemàtica-

ment tot l'àmbit del dret penal. Si fem un cop d'ull als informes nacionals, no fa l'efecte que en els anys noranta hi hagi un increment important d'aquest sector de recerca. En molts països sembla totalment absent o, si s'escau, només s'esmenten anàlisis i controvèrsies teòriques sense recerca empírica. També pot estar reduït a un únic tipus de lleis, com ara la llei sobre estupefaents a Portugal. En els casos en què sembla més desenvolupat, les seves orientacions semblen diferir d'un país a l'altre. Així, a França s'aprecia un recurs cada vegada més marcat a l'anàlisi de les polítiques públiques, que sembla indicar una implicació de la ciència política juntament amb les més antigues de la sociologia del dret i la història. En canvi, la influència dels grups d'interès sembla poc estudiada en aquest cas. Als Països Baixos la relació entre normes i valors sembla que és objecte d'una atenció especial, encara que també es presta atenció als empresaris morals o a la instrumentalització de la víctima.

Sembla que alguns països (Itàlia, Espanya i, d'una altra manera, el Regne Unit) s'interessen per la gènesi de les polítiques criminals més que no pas per la d'una determinada legislació en particular.

La inclusió en la llei d'una clàusula d'avaluació —per exemple, a Suïssa— orienta les investigacions cap a l'examen de la posada en pràctica de les disposicions, més que no pas a generar-ne.

4.2 Les policies públiques

Aquest és un tema que provoca l'atenció de diverses ciències socials. Més encara que en el balanç anterior, aquest àmbit sembla en plena expansió i és tan ampli que fins i tot cal, com veurem, introduir-hi subdivisions. Tanmateix, els informes nacionals revelen inversions variables: en relació amb el gran desenvolupament dels anys vuitanta, l'informe britànic fa pensar en un replegament relatiu; per contra, el creixement sembla especialment pronunciat a Àustria, Bèlgica, França i els Països Baixos. Juntament amb les aportacions purament científiques, destaca la publicació (sobretot al Benelux) dels treballs d'oficines d'estudis. Esmentarem en particular el paper que té a França un centre que depèn del Ministeri d'Interior, l'IHESI, gairebé sempre com a patrocinador, encara que de vegades també com a productor directe d'una recerca.

Destaquem, en primer lloc, el desenvolupament de sistemes integrats d'estadística policial, per exemple a Alemanya, Bèlgica, els Països Baixos i Suïssa.

El treball policial i la cultura professional constitueixen un segon pol, particularment esmentat en els informes austríac, belga, francès i holandès.

A més, es poden distingir els treballs dedicats a l'organització i al funcionament, especialment al reclutament, l'estatus disciplinari, la formació, la feminització o les tasques especialitzades (com ara a Àustria, Bèlgica, Espanya, França, Itàlia i els Països Baixos).

Un dels temes particularment en voga (Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, França, els Països Baixos, Portugal i sobretot el Regne Unit) és la relació de la policia amb el públic o amb altres organitzacions.

Els vincles entre la policia i l'Estat són objecte de prou atenció per a veure-hi

un tema particular, almenys en alguns països (Bèlgica, Espanya, França, Itàlia i els Països Baixos).

El desenvolupament de les investigacions sobre la cooperació policial internacional és molt habitual en el marc de la Unió Europea (per exemple, a Bèlgica, França, els Països Baixos i el Regne Unit).

Finalment, no deixarem d'apreciar la coherència, en un nombre elevat de països (Bèlgica, França, Itàlia, els Països Baixos, Portugal, el Regne Unit i Suïssa), de les investigacions històriques sobre la policia.

4.3 Els serveis administratius o paraadministratius d'inspecció

Les investigacions sobre aquest sector, ja escasses en el balanç dels anys vuitanta, són pràcticament absents en la majoria dels informes nacionals, tot i que el sector es troba en ple desenvolupament. Amb prou feines podem destacar algun treball, com ara a Bèlgica o a França (en relació amb les duanes).

4.4 Els serveis privats de seguretat i de recerca

Al llarg de la dècada anterior, aquest tema de recerca semblava emergir, encara que modestament, i no sembla que s'hagi desenvolupat d'una manera gaire significativa al llarg dels anys noranta. Diversos països encara l'ignoren, tot i que de vegades tenen un important sector privat de seguretat. Sembla que a Bèlgica les investigacions es concentren a la Universitat de Lovaina, mentre que a França podem destacar sobretot els treballs de Frédéric Ocqueteau. Les investigacions que ja eren importants en els anys vuitanta s'han desenvolupat tant als Països Baixos com al Regne Unit. També cal destacar una recerca alemanya sobre la percepció de la seguretat privada.

S'està estudiant la reglamentació d'aquest sector en plena expansió, la seva forma de funcionament i, sobretot, les seves relacions amb les autoritats públiques i el repartiment entre competència pública i competència privada, segons que es tracti d'un espai públic o privat. Tanmateix, fa l'efecte que l'interès es desplaça cap a la interacció entre policia pública i seguretat privada «policia grisa», com a senyal que la distinció entre públic i privat ha perdut claredat.

4.5 L'Administració de justícia

Si es compara amb les inversions de què gaudeixen la policia i les presons, la justícia sembla d'alguna manera el parent pobre. El tema, però, no solament atrau els criminòlegs, sinó també sociòlegs, politicòlegs i historiadors, amb la qual cosa es considera des de punts de vista molt diferents en funció de la disciplina que regeix la recerca.

En diversos països (com ara Portugal, els Països Baixos i Suïssa) s'esmenta l'existència de sistemes integrats d'estadístiques judicials.

Els actors i les professions també poden cridar l'atenció dels investigadors (Alemanya, Bèlgica, Espanya, França, els Països Baixos...).

En altres casos l'atenció se centra en les interaccions i el funcionament de la justícia (Àustria, França, els Països Baixos, Portugal i el Regne Unit).

La presa de decisions judicials (*sentencing*) és objecte d'investigacions en diversos països, la majoria de vegades des del punt de vista de les discriminacions o les desigualtats, o bé des del punt de vista de la víctima (Alemanya, Bèlgica, Espanya i Itàlia).

Les alternatives —mediació, «justícia de proximitat», recurs a procediments civils...— són un àmbit en plena expansió que mobilitza un gran nombre d'investigacions en molts països (Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, França, els Països Baixos...).

Finalment, destaquen diversos estudis històrics, com ara a França o a Portugal.

Observem que l'existència per llei d'una obligació d'avaluació determina investigacions que afecten l'Administració de justícia.

En canvi, la justícia de menors, un tema de recerca molt freqüent en la dècada anterior, sembla que ha inspirat molts menys treballs, com si l'interès s'hagués desviat més cap a la delinqüència juvenil. No obstant això, a Bèlgica el tema continua suscitant investigacions nombroses i variades, i als Països Baixos destaca un seguiment del desenvolupament de la nova legislació.

4.6 Penes, presons i règim obert

Aquest tema, molt freqüent en la dècada dels vuitanta —encara que poques vegades es tractava d'una recerca estructurada—, és present al llarg dels anys noranta en tots els països examinats, sovint a partir de l'esforç de diverses ciències socials. S'observa la intervenció de fundacions, centres administratius o oficines privades d'estudis, juntament amb els organismes estrictament científics.

Esmentarem en primer lloc la presència d'una exquisida historiografia (com ara a França, Itàlia, els Països Baixos i Portugal), a la qual es poden afegir les anàlisis (Itàlia i el Regne Unit) sobre el desenvolupament recent d'una política penitenciària neorepressiva.

Les institucions, la seva gestió i el seu personal han estat objecte d'investigacions sobretot qualitatives (Alemanya, Bèlgica, França, els Països Baixos, el Regne Unit i Suïssa).

Els detinguts han estat estudiats des de punts de vista molt diversos: superpoblació carcerària (França, Suïssa i el Consell d'Europa); categories especials (malalts mentals, usuaris de drogues, delinqüents sexuals, dones...), per exemple a Bèlgica i Itàlia; problemes de salut (sida, condicions sanitàries), sobretot a Itàlia —encara que es tracta d'un àmbit força descarat en conjunt—, i disturbis al Regne Unit. També poden esmentar-se les investigacions avaluatives (Portugal), l'estudi dels factors interns dels règims carceraris (Espanya) i l'anàlisi combinada dels règims, els tractaments i les poblacions (Alemanya).

La privatització dels establiments penitenciaris ha suscitat alguns treballs, per exemple al Regne Unit.

L'ampli camp de les sancions intermèdies, ni carceràries ni pecuniàries, com ara les feines d'interès general, també ha estat objecte d'estudis (els

Països Baixos, Suïssa). Cal no oblidar l'examen dels cursos de vigilància a Itàlia.

L'àmbit —durant molt de temps oblidat— de les sancions pecuniàries (multes, confiscacions) s'ha tractat en alguns països (Alemanya, els Països Baixos, Suïssa).

Finalment, podem afegir a aquest conjunt l'examen, amb prou feines tractat empíricament en alguns països, de la retenció dels immigrants il·legals.

4.7 La prevenció

La recerca sobre aquest tema, abans confinada a alguns països, s'ha generalitzat durant els anys noranta, tot i que en modalitats força diverses.

En primer lloc, cal parlar d'una onada de treballs avaluatius (Bèlgica, els Països Baixos, Portugal i el Regne Unit), tan nombrosos que els autors dels informes tenen dificultats per a comptar-los, i que inclouen nombroses contribucions d'oficines privades d'estudis o de centres administratius. La qualitat és molt variable: algunes avaluacions molt bones contrasten amb els pitjors productes comercials i també és freqüent anomenar avaluacions a simples auditories internes.

De vegades l'interès per la prevenció dona peu a la producció d'estudis epidemiològics (Portugal).

La concentració de la recerca en programes locals en medis urbans (Città Sicure, Safer Cities, Sicherheit in die Stadt, Contrado Cidade Forte, contractes de seguretat, política urbana) és un tret notable.

Sembla que sovint la prevenció està marcada per una escassa coherència o per una tendència recurrent a la pèrdua sobtada d'interès. Aquest risc és particularment present en els models denominats «de prevenció social».

4.8 Victimització, sentiment d'inseguretat i representacions socials del delicte i la justícia

Aquest conjunt, important des de la dècada dels vuitanta, s'ha continuat desenvolupant en els anys noranta en gairebé tots els països examinats.

Prestarem una atenció especial a l'estret vincle que manté amb la prevenció, així com a la tendència a preveure o, fins i tot, substituir les tradicionals estadístiques oficials mitjançant enquestes de victimització (o, si s'escau, de delinqüència autoinformada). Aquesta evolució (sobretot a Bèlgica, Espanya, els Països Baixos, el Regne Unit i Suïssa) acostuma a anar acompanyada del desenvolupament d'una «cultura de la víctima» atenta al lloc d'aquesta darrera en el procés judicial i en els procediments alternatius.

Juntament amb les successives campanyes de la International Crime and Victim Survey, en què participa la majoria dels països examinats, les enquestes nacionals estan especialment desenvolupades als Països Baixos i el Regne Unit, així com a Alemanya, França i Suïssa. Poc o molt, hi ha també mencions a Bèlgica, Espanya (Barcelona) i Portugal. S'aprecia una tendència a combinar victimització, inseguretat i representacions socials (fins i tot delinqüència autoinformada) en dispositius de recerca integrats.

Les investigacions austríaques sobre les experiències de violència, el pànic moral i la xenofòbia s'engloben en aquest apartat.

Encara que les investigacions sobre els «costos del delictes» —França (CES-DIP), els Països Baixos i Suïssa— són de naturalesa totalment diferent, podem assimilar-los a aquestes enquestes per la raó que participen de la tendència a investigar dades alternatives a les tradicionals estadístiques criminals.

4.9 Formes de delinqüència

Aquest és l'àmbit més marcat per una gran reinversió i això passa pràcticament en tots els països examinats, encara que potser especialment a Alemanya, Àustria, Bèlgica, els Països Baixos i Suïssa.

S'observa la intervenció de moltes disciplines (antropologia, criminologia, geografia social, història, ciència política, sociologia i, fins i tot, medicina i dret). Les categories que es treballen són també molt variables (tipus de delictes, de delinqüents, d'ubicacions, de nacionalitats, d'ètnies, de grups socioeconòmics...). Les teories posades en pràctica semblen diverses —molt interaccionisme, menys estructuralisme, poc etiologisme i, en aquest cas, més aviat anàlisis mediambientals o culturalistes—, sense tenir en compte els estudis purament morfològics.

És notable la utilització de les enquestes de victimització per a estudiar, de forma secundària, les formes delictives.

La delinqüència juvenil, sobretot la vinculada a la droga, ocupa un lloc important (Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, els Països Baixos i Portugal).

Tota mena d'enquestes se centren en el consum de drogues i les categories de drogoaddictes o les seves trajectòries (Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, França, els Països Baixos, Portugal, el Regne Unit i Suïssa).

Finalment, la violència sota diferents formes també atrau considerablement l'atenció dels investigadors (Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, França, els Països Baixos, Portugal, el Regne Unit i Suïssa).

Esmentarem, juntament amb aquest triangle dominant, treballs més heterogenis sobre la delinqüència dels estrangers (Alemanya i Suïssa), la criminalitat transfronterera (Bèlgica), la delinqüència femenina (Àustria i França), la influència de la classe social i de la variable ètnica (els Països Baixos), la de les *Bad Areas* (Regne Unit)...

Convé reservar un espai per a les investigacions sobre la seguretat viària (Alemanya, Àustria, Bèlgica i França).

Certament a tot arreu trobem investigacions sobre la corrupció, el crim organitzat, el blanqueig, la delinqüència informàtica, els atacs al medi ambient i la delinqüència vinculada a les assegurances (Alemanya, Àustria, Bèlgica, els Països Baixos i el Regne Unit). En conjunt, la inversió en aquesta dimensió econòmica de la delinqüència no es troba en la mesura de la seva amplitud a les preocupacions públiques o en els debats. Així mateix, l'economia submergida o informal i el delictes en els negocis, així com el terrorisme o el delictes polític, encara tenen poques inversions.

4.10 Les anàlisis globals

La imposició de les preocupacions dels patrocinadors oficials, l'hegemonia del curt termini i la deficient professionalització de molts investigadors s'uneixen per a deixar poc espai a aquestes anàlisis. Almenys en la meitat dels informes nacionals no se'n fan de cap manera.

Tanmateix, els informes britànic, holandès i portuguès esmenten perspectives crítiques d'orientació històrica i politicològica. A Bèlgica trobem indicis d'una preocupació lleugerament anàloga en treballs sobre la història de la criminologia, del pensament penal, de l'organització de la justícia o de les polítiques penals. Esmentarem també la realització en alguns països —Bèlgica i, sobretot, França (CESDIP)— d'anàlisis que han trobat suport en la construcció de grans sèries estadístiques a llarg termini.

Probablement cal estendre la denúncia, per part de l'autor de l'informe austríac, de la rarefacció o necrosi de les construccions teòriques. Tanmateix, s'aprecien alguns esforços de teorització (per exemple, a Alemanya i als Països Baixos). Si més no, sembla que la recerca s'encamina cap a una especialització dels sabers i cal notar la tendència d'alguns centres a concentrar-se en els mateixos temes amb l'objectiu de produir efectes d'acumulació dels sabers. En conjunt, però, l'efecte acumulatiu sembla que té poca presència i el control de la recerca per una demanda contractual molt fragmentada a curt termini no hi ajuda gaire.

5. LA VALORACIÓ DELS RESULTATS DE RECERCA

La valoració és difícil d'apreciar: manquen instruments, els aspectes de la valoració són diversos i els seus mètodes solen ser complicats.

Sovint es pensa espontàniament sobre la influència en les decisions administratives o polítiques. Però el cas és que aquestes darreres mobilitzen tants paràmetres i segueixen processos tan complexos que es fa molt difícil ubicar l'espai de la producció científica.

Tampoc no s'exclou, sobretot en les investigacions contractuals a curt termini fetes a càrrec d'investigadors poc professionalitzats, que la dependència del patrocinador porti l'expert, sense ser-ne conscient, a ajustar-se als seus punts de vista, a adoptar més o menys un paper de valedor, sobretot si es troba en conivència política o ideològica amb ell.

Encara que deixem de banda aquest risc, la influència de la producció de recerca en un procés de decisió sembla que es porta a terme sobretot mitjançant una lenta amalgama en les formes de raonament dels protagonistes i en la definició dels paràmetres que tenen en compte.

En tot cas, com més políticament sensible és el problema menys probabilitats tenen els resultats de recerca d'influir en la decisió. D'altra banda, sembla més fàcil revelar la influència de la recerca en decisions locals que en polítiques nacionals.

Les apreciacions dels autors dels informes sobre aquest aspecte de la valoració estan molt contrarestades: mentre que a Alemanya, Portugal i Suïssa són força optimistes, en gairebé tots els altres casos són més reservades.

Finalment, en diversos països s'observa un dèficit de la producció científica respecte a les necessitats de coneixements.

Juntament amb aquesta influència directa, també cal tenir en compte la valoració en els debats públics i a través dels mitjans de comunicació (particularment destacada en els Països Baixos i el Regne Unit), però malauradament les millors investigacions no sempre són les més mediatitzades, encara que alguns es queixin d'una simplificació que pot portar a resultats no recognoscibles.

La creixent importància de la valoració també és deguda a suports de divulgació, com ara els butlletins informatius de determinats centres de recerca, les seves pàgines a Internet o la premsa semiespecialitzada.

Finalment, cal dir que la valoració científica, a través de l'ensenyament i de les publicacions en les revistes especialitzades, potser és la que ofereix els circuits més segurs, encara que també els més lents, mitjançant la formació de futurs membres d'òrgans decisoris, periodistes, experts... i investigadors.